

zete volt a főuri családoknak; diákjai között szerepeltek a *Batthyány*, *Bethlen*, *Crouy*, *Csáky*, *Mailáth*, *Sigray*, *Széchenyi*, *Bornemissza*, *Fiáth*, *Ghillányi*, *Gudenus*, *Hoeller*, *Jeszenszky*, *Jósika*, *Skerlecz*, *Stwrtnik* bárói családok sarjai. Növendékei közül számosan főpapi méltóságra emelkedtek, így: *Városv Gyula* kalocsai érsek, *Prohászka Ottokár* székesfehérvári, *Boromissza Tibor* szatmári, *Hanauer Árpád István* váci és báró *Apor Vilmos* győri püspök, és számos egyházi és világi előkelőség ennek az intézetnek növendékei voltak.

A kalocsai jezsuita rendházból indult ki a mantrézai lelkigyakorlatok, a népmissziók, a Mária-kongregációk országos mozgalma s a hivatásos világi apostolok intézménye. Mindezekről az érdeklődő még számos részletet találhat a tanulmányos füzetben. *Fest Aladár.*

Fővárosi Pedagógiai Könyvtár Évkönyve 1940. (Új évfolyam, 6. szám.)

Budapest, 1941. 4-r., 65 lap.

A Könyvtár közkins. A különböző iskolák, tudományos társaságok, közületek és társadalmi egyesületek könyvtárai bő alkalmat adnák a már megszerzett ismeretek felújítására és új adatok szolgáltatására, valamint tudományos irányú kutatásokra. Országos viszonylatban első helyen állanak a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi Könyvtára, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem és a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára, továbbá a vidékiek közül az egyetemi könyvtárak, a szegedi Somogyi-könyvtár, a marosvásárhelyi Teleki-könyvtár, az esztergomi főegyházmegye, a pannonthalmi apátsági, a debreceni ref. kollégiumi, a sárospataki ref. főiskolai és az egri líceumi könyvtár. Mindegyik felsorolt könyvtárnak megvan a maga külön sajátossága, amely vagy az elrendezésben, vagy pedig ritka, sőt egy-egy unikum példányban nyilvánul meg.

Nagy és legfőképpen pedagógusokat érdeklő könyvtár a Fővárosi Pedagógiai könyvtár, mely megvalósítását elsősorban *Bárczy István* polgármesternek köszönheti. A könyvtár — noha a pedagógia nevét viseli — igen sok művet foglal magában a szépirodalom, filozófia, irodalomtörténet, kultúrtörténet, művészet és természettudományok köréből is. Látogatottságát s ezzel jelentőségét és hasznát semmi sem bizonyítja jobban, mint a legutóbbi, 1940. évi adatokból összeállított eme kimutatás: A helyben olvasók száma naponként átlag 105 egyén, akik átlagosan 334 könyvet néznek át; naponként 48 kölcsönző 93 kötetet visz el.

A könyvtár vezetősége részben ismertetés, részben pedig a könyvek keresésének megkönnyítése végett időközönként közli a könyvek jegyzékét. Az első ilyen kiadvány a negyedévenként megjelent Pedagógiai Könyvtár Értesítője, amely nemcsak a címeket sorolta fel, hanem rövid tartalmi ismertetést is nyújtott egyes könyvekről. Majd könyvjegyzékének I. része 1916-ban jelent meg s a neveléstudományi könyveket sorolja fel, majd a később kiadott III. Rész a tudományos és szépirodalmi műveket tartalmazza. 1933-ban az elemi és középfokú oktatás vezér- és segédkönyvei c. hatalmas kiadvány látott napvilágot 735 lapon. A 3. számú kiadványa a Könyvtárnak A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája 1914—1936., amelyet *Bárczyai Mária* és *Keleti Adolf* állítottak össze szorgalmas búvárkodással és nagy szakértelemmel. Ez a könyv a tanügyi bibliográfusok részére nélkülözhetetlen. Az 1938., 1939. és 1940. évi gyarapodásokról az Évkönyvek számolnak be, amelyek a kiadvány 4., 5., illetőleg 6. sorszámát kapták.

Az utolsó évkönyv az 1940. évben beszerzett művek csoportjait sorolja fel első helyen. A 23 csoportnévben a filozófia, pszichológia, pedagógiai pszichológia, pedagógia (mellette neveléstörténet, nevelés- és tanítástan, didaktika), közoktatás, reformiskolák, tanszemélyzet, tanító- és tanárképzés, iskolán kívüli népművelés, gyógypedagógia, majd ezek körén kívül eső csoportok foglalnak helyet.

A Könyvtár 1940. évi forgalmáról a következő adatok felsorolását tartjuk szükségesnek: Az olvasók száma 17.856 volt, helyben használt könyvek száma 62.347; a kölcsönzötteké 18.768, a kölcsönzők száma pedig 8.876. A szám mindenhol esett az előző évekhez képest az olvasók katonai bevonulása, a zord tél és a fűtőanyag hiánya miatt. Érdekes képet kapunk a Könyvtár olvasótagjairól ebben a kimutatásban: Az oktatói karból 3809 tag volt, százalékos kimutatásban a különböző iskolákból: óvónő 3.0, elemi iskolai 52.0, polgári iskolai 19.1, középiskolai 14.9, felsőkereskedelmi iskolai 2.6, szaktanító, tanár 2.7, gyógypedagógus 1.1, zeneiskolai 1.1, nyelvmester 0.4, tanítóképző-int. tanár 2.1, egyetemi, főiskolai tanár 1.0. Tanintézetek, mint jogi személyek: Székesfővárosi elemi iskola 51, polgári iskola 25, iparos-tanonciskola 4, felső kereskedelmi iskola 1, középiskola 1, állami, felekezeti és magán elemi iskola 10, polgári iskola 4, középiskola 9, tanítóképző-intézet 4, egyetem, főiskola 10, egyéb gyermekvédő-intézet 11, Közoktatási Tanács 1, tankerületi kir. Főigazgatóság 2, németnyelvi továbbképző-tanfolyam 2, Egyetemi könyvtár 1, Tanfelügyelőség 1. Összesen: 137. A kutatók és gyermekvédők száma 121, egyéb értelmiségi olvasóké pedig 254.

A Könyvtár részére 255 folyóirat jár, ebből magyar 148, német 75, francia 11, angol 16, olasz 4, latin 1. Amint az Évkönyv végén felsorolt kurrens folyóiratok jegyzékéből megállapítható, a legtöbb (111) Budapesten jelent meg; következnek Kolozsvár (8), Szeged (7), Debrecen (4), Nyíregyháza (2), Pécs, Szabadka, Miskolc, Győr és még 14 város 1—1 folyóirattal. A magyar folyóiratokból 9.968 példányt használtak (76.9%), következik a német 7.666 példánnyal (12.8%), az angol 842 példánnyal (6.4%), a francia 367 (2.8%), az olasz 130 (1.0%), a latin 5 példánnyal (0.1%).

A könyvvállomány az 1940. év elején 81.917 kötet volt, a gyarapodás 1.864 kötet, az állomány az év végén 83.781 kötet. A főgyűjtemény gyarapodása 691, ebben a pedagógiai művek száma 176, a folyóirattár 297, az ifjúsági gyűjtemény 271, iskolai évkönyvek 605 darabbal gyarapodtak. Az 1864 kötetből vétel útján 1.090 kötetet (58.4%) szereztek be, ajándék útján 133 kötetet (7.1%), a hivatalos példány pedig 641 kötet (34.5%). A vétel útján szerzett művek nagy száma azt mutatja, hogy a székesfőváros bőkezűen gondját viseli ennek az értékes kultúrgyűjteménynek.

Ezek után az új beszerzések jegyzéke következik. Hogy milyen szakszerű gondosság nyilatkozik meg az egyes könyvek felsorolásában, kiragadunk egy főcímből, a Pedagógiából egy részletcímét: a *Nevelés- és tanítástant*, amelyben a következő csoportosításokat találjuk: Rendszerezés kézikönyvek, Neveléstani kézikönyvek. A pedagógia filozófiája és egyéb neveléseméleti kérdések, Neveléstani alapkérdések, Erkölcsi nevelés, Vallásos nevelés, Jellem- és akaratnevelés, Önnevelés, Erkölcsi útmutatók, illetanok, Nemzeti nevelés, Állampolgári nevelés, Szociális nevelés, Vegyes tartalmú kisebb pedagógiai művek, Legújabb pedagógiai törekvések. Ehhez hasonlóan dolgozták fel a többi szakokhoz tartozó művek csoportosítását is. Minden könyvnél feltüntették az író nevét, a könyv pontos címét, a meg-

jelenés helyét, a nyomda címével együtt, a megjelenés évét és a könyv terjedelmét (a lapok száma), végül a leltári számot is. A beszerzett művek szerzőinek betűsoros névjegyzéke fejezi be az Évkönyv tartalmát.

A könyv egészében és részleteiben gondos szerkesztésről tesz bizonyosságot. Olvasása tanulságos, használata megkönnyíti a keresést és eligazodást a könyvtár óriási könyvállományában. Az elmondottak szerint az Évkönyv mindenképen nyereség a bibliográfusok és pedagógusok, meg a tudományos irodalom művelői számára.

Deák Gyula.

Sinkó Lajos: Az erkölcsi nevelés bölcséleti alapjai. A debreceni református kollégium tanárképző-intézetének dolgozatai, szerkeszti dr. Péter Zoltán. A Tanárképző kiadása. Különlenyomat az 1938. évi Értekezések (18. sz.) kötetéből, 34 lap.

Az előttünk lévő mű az erkölcsi nevelés lényegével és feladataival foglalkozik. Szerinte e feladat az, hogy képessé tegye neveltjét eszmények felismerésére, erkölcsi ideálok értékelésére és azokhoz való fokozatos közeledésre is. Az erkölcsi nevelés tehát nem lehet sem *része*, sem fokozata a nevelés egész munkájának, hanem — helyesen tekintve — *minden ember egész fejlődését meghatározó, átfogó nevelési irány*.

Az erkölcsös ember a legnemesebb élőlény, a tanult, de erkölcstelen ember kezében az értelem is csak veszedelmes fegyverré sülyyed. Egy személyben egyesülhet ugyanis magasfokú tudományos képzettség és erkölcsi alacsonyrendűség. Ez mutatja az erkölcsi nevelés elsőrangú fontosságát.

Az újszülött gyermek még csak természeti lény, a nevelés feladata éppen az, hogy a természeti lényből erkölcsös lényt fejlesszen. Itt tehát az első kérdés: lehetséges-e erkölcsi nevelés?

Az erkölcsfilozófia vállalkozik arra, hogy az erkölcsi fejlődés lehetőségét bizonyítsa, de sem az emberi *faj*, sem pedig az *egyes ember* erkölcsi fejlődésének tényét okoskodással kimutatni nem tudja, ugyanis létezését, történést, változást, fejlődést csak *tapasztalni* lehet, de következtetni lehetetlen. A főkérdés ez: megváltoztathatom-e neveléssel magát az embert annyira, hogy akarása csak a jóra irányuljon? Ezt semmiféle bölcselkedés nem döntheti el, csak a tapasztalat.

Az a feladat pedig, amelyet a növendék szempontjából erkölcsi fejlődésnek, a nevelő és a nevelés szempontjából pedig erkölcsi nevelésnek tekintünk, az emberi élet természetes folyamata, ennek erkölcsi feladata »a jó értékelvének életünkben és cselekedeteinkben való minél tökéletesebb megvalósítása.« Az értelem felismeri az *eszményt*, ez minden ember előtt áll, az erkölcsösség feladata ennek életünkben való megvalósítása.

Az erkölcsi nevelés, mint minden erkölcsi cselekvés, nem tényre, nem valóságra, hanem *lehetőségre* vonatkozik s ennek éppen a nevelés következtében fokozatosan létesülnie kell, ez az erkölcsi nevelés eredménye. Az erkölcsi fejlődés tehát a lehetséges tartalom valóra váltása, de ez csak úgy lehetséges, ha alkalmas erkölcsi *indíték* hat rá. Fejlettebb emberi személyek hatása folytán fejlődnek az emberben szunnyadó lehetőségek tulajdonságokká. Kezdő fokon ez az erősebb, és a gyengébb hatásirányban fejt ki erejét, minden élet egy nála hatalmasabb erő kényszerít fejlődésre.